

Képviselő-testületi előterjesztés

2024. március 27.


Tárgy: Képviselő-testületi döntés Szabó István
Antalné kérelmére történő emléktábla
kihelyezése kapcsán

Előterjesztő: Farkas Éva Erzsébet polgármester

Ügyiratszám: II/38-1/2024

Melléklet: Kérelem és mellékletei

Készítette: Makói Polgármesteri Hivatal
Jegyzői Iroda Hatósági Csoport
Kaposta Áron

.....


Témafelelős: dr. Ákosi Ádám

.....



Az előterjesztést látta:

.....



.....


Véleményezésre megküldve: Emberi Erőforrások Bizottsága

**Törvényességi véleményezésre
bemutatva:**

.....

dr. Kruzslicz-Bodnár Gréta
jegyző

**A napirend előterjesztőjének
jóváhagyása:**

.....

Farkas Éva Erzsébet
polgármester



MAKÓ VÁROS POLGÁRMESTERÉTŐL

Ikt.sz: II/38-1/2024

Üi.: Kaposta Áron

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete

M a k ó

Tisztelt Képviselő-testület!

Szabó István Antalné (6900 Makó, Aradi utca 42.) azzal a kéréssel fordult Makó Város Önkormányzatához, járuljon hozzá kezdeményezéséhez, amelynek értelmében Herrich Károly (Makó 1818. december 04. – Budapest, 1888. november 21.) vízépítő mérnök szülőháza helyén álló ingatlan (6900 Makó, Széchenyi tér 4.) homlokzatán emléktábla kerüljön kihelyezésre.

Az emléktábla a következő tartalommal készülne:

Itt született
HERRICH KÁROLY (1818-1888)
vízépítő mérnök
aki az Alföld árvízmentesítési
munkáit vezette

Az emléktábla elkészítésének költségei az Önkormányzatot nem terhelik.

A közterület használatáról és a közterület-használati díjról szóló 40/1995. (X.26.) Makó ör. 2.§ (2) a.) pontja értelmében a tábla kihelyezéséhez külön közterület-használati engedélyt nem kell kérni, tekintettel arra, hogy az emléktábla közterületbe való benyúlása nem haladja meg a 10 cm-t.

Tisztelt Képviselő-testület!

Javaslom támogassuk a kezdeményezést az alábbi határozati javaslat szerint:

HATÁROZATI JAVASLAT

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete egyetért azzal, hogy Herrich Károly vízépítő mérnök szülőháza helyén álló 6900 Makó, Széchenyi tér 4. számú, 28/1 hrsz.-ú lakóépület utcai homlokzatán emléktábla kerüljön elhelyezésre, az előterjesztésben szereplő tartalommal.

Határidő: azonnal

Felelős: polgármester

Erről értesítést kap:

- Makó Város Polgármestere
- Makó Város Jegyzője
- Makói Polgármesteri Hivatal - Jegyzői Iroda
- Irattár

M a k ó, 2024. március 14.


Farkas Eva Erzsébet
polgármester

2023 NOV 30

Ephes

40824

40824

| | | |
|--------------------------------|-------------|-------------|
| Makói Polgármesteri Hivatal 8. | | |
| Makó, 2023 | 2023 DEC 01 | hó..... nap |
| szám | | melé |
| cícso | | cícszan. |

Makó Város Önkormányzat Polgármesteri Hivatal

Farkas Éva Erzsébet

Polgármester

Makó

Széchenyi tér 22.

Tárgy: kérelem

Tisztelt Polgármester Asszony!

Segítségét, támogatását kérem abban, hogy Herrich Károly (Makó, 1818. december 4 – Budapest, 1888. november 21) vízépítő mérnök szülőházán egy emléktábla kerülhessem elhelyezésre. A szülőház Makó Széchenyi tér 4. szám alatt lévő ház helyén állt, ott, ahol a város első patikáját is emléktábla jelzi.

Ide mellékelem Herrich Károly rövid életrajzát, valamint Urbancsok Zsolt főlevéltáros úr támogató nyilatkozatát.

Tájékoztatom Önt, hogy ilyen tartalmú kérelemmel fordultam még dr. Kozák Péter úrhoz, az ATIVIZIG igazgatójához.

Kérelmem támogatásának a reményében tisztelettel:

Szabó István Antalné
Szabó István Antalné

6900 Makó Aradi u. 42.

Makó, 2023. november 29.

SZABÓ ISTVÁN ANTALNÉ

részére

Makó

Tárgy: Támogatói nyilatkozat

Kelt: Makó, 2023. november 24.

Támogatói nyilatkozat

Szabó István Antalné azzal a kéréssel fordult hozzám, hogy levéltárunk állásfoglalását kérje a makói születésű Herrich Károly emlékének megörökítése és megőrzése ügyében.

Herrich Károly Makón született 1818-ban (ma Széchenyi tér 4.). Tanulmányai elvégzése után Lónyai Menyhért ajánlására gróf Széchenyi István nevezte ki a Tisza-szabályozási Osztály mérnökévé. Később már ő vezette a Tisza és mellékfolyóinak szabályozási munkáit. Teljesítményét elismerve az Andácssy-kormány közmunka és közlekedési minisztériumának osztálytanácsosa, majd később miniszteri tanácsos. A közéletben is aktív volt: Ybl Miklóssal együttműködve megszervezte a Magyar Mérnök és Építész Egyesületet. Vagyonát földbirtokvásárlásba fektette. Az Üllői úttól délnyugatra hatalmas területet vásárolt, amelynek parcellázása után megteremtette a Pestszentlőrinc és Kispest, a mai XVIII. és XIX. kerület fejlődésének alapjait.

Herrich Károly kiemelkedő szakmai munkája és társadalmi tevékenysége miatt támogatom Szabó István Antalné azon kezdeményezését, hogy szülővárosában utca vagy emléktábla őrizze Makó jeles szülöttének emlékét.



Urbancsok Zsolt
Urbancsok Zsolt
osztályvezető, főlevéltáros

Dr.Döme Mihály igazgató úr fogalmazta meg, hogy „Makóról tehetségaranyak gurultak szét a világba.” Egy” tehetségarany” a makói születésű Herrich Károly is. Életének, tevékenységének a rövid ismertetése alapján indokoltnak vélem, hogy róla Makón is megemlékezzünk. Születésének a helye ott van, ahol a város első patikája, amit egy emléktábla is jelez a régi városháza melletti épületen.

„Herrich Károly (1818–1888) vízépítő mérnök, miniszteri tanácsos nemcsak a Tisza-menti települések, de Pestszentlőrinc és Kispest történetében is jelentős szerepet játszott. Itteni földbirtokát felparcellázva megteremtette mindkét település (ma Budapest XVIII. és XIX. kerülete) magját, és elindította azokat a fejlődés útján.

Herrich Károly 1818. december 4-én Makón látta meg a napvilágot, ahol apja gyógyszerészként dolgozott. Ebben a Maros-parti városban – melyet árvizek fenyegettek – hamar megismerkedhetett a víz erejével. Középiskolai tanulmányait a pozsonyi evangélikus líceumban 1836-ban fejezte be, majd három évig tanult a mai Műegyetem elődjében, a Mérnökképző Intézetben (Institutum Geometricum et Hydrotechnicum), amely ekkor a pesti Királyi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara alá tartozott. Földmérést (geometria practica), vízműtant (hydrotechnica), mechanikát és mezőgazdaságtant (oeconomia ruralis) hallgatott. Földmérésből 1838-ban tett vizsgát. Diplomáját két év gyakorlat után, 1841-ben kapta kézhez.[1]

Végzése után a püspökladányi lecsapolásoknál dolgozott uradalmi mérnökként. 1847 augusztusában Lónyay Menyhért ajánlására Széchenyi István kinevezte a Tisza-szabályozási Osztály mérnökévé, tehát rögtön a munkálatok kezdetétől részt vett a folyó szabályozásában.[2] A Felső-Tisza-vidékre helyezték, a Bodrog mellékfolyóihoz. 1848-ra összeállította az Ondava és Tapoly folyók csatornázásról a terveit, azonban a szabadságharc megszakította a nagyszabású munkát.

A helyzet stabilizálódása után azonnal, már 1850-ben legfelsőbb szinten döntöttek a Tisza-szabályozás folytatásáról. Ekkor nevezték ki a Tisza-szabályozási Központi Bizottság műszaki vezetőjének Herrich Károlyt. Sokat támadták azért, mert az abszolutizmus ideje alatt hivatalt vállalt, de az elvégzett munka és későbbi pályafutása igazolta tettét. 1851-ben elkészítette a munkálatok ütemtervét. 1856-ban a Tisza-szabályozási Központi Felügyelőség vezetője lett, több hatáskört és munkatársat kapott. Egyre nagyobb elismertségre tett szert a hivatalos körökben is. Habár a sorra következő árvizek és aszályok miatt beszámolási kötelezettsége volt, rendületlenül folytatta a munkát: 1867-re már 106 folyókanyarulatot vágtak át, a töltések hossza pedig meghaladta az 1000 kilométert. A kiegyezés után megalakuló Andrassy-kormány közmunka- és közlekedési minisztériumában osztálytanácsossá nevezték ki, így a Tisza mellett más szabályozási tervek (pl. Duna–Száva csatorna, Tisza–Körös hajózható csatorna, Pest árvízvédelme) tárgyalásában is részt vett. Ugyancsak 1867-ben Ybl Miklóssal és Reitter Ferenc megszervezte a Magyar Mérnök és Építész Egyletet. 1872-ben miniszteri tanácsossá léptették elő.

A magánélete is jól alakult: 1862. január 9-én feleségül vette Deák Szidóniát (1843–1880).

A házaspárnak négy gyermeke született. Lányaik az 1880-90-es években jól házasodtak: Szidónia (1863–1946) Bókay Árpád orvosprofesszor, Leonia (1866–1945) Kiss István építész, Melánia (1872–1943) Horváth Lajos katonatiszt felesége lett. Ugyanakkor viszont egyetlen fiuk, ifjabb Herrich Károly 1886-ban 22 évesen hunyt el Pusztaszentlőrincen.

Herrich Károly pályafutásának az 1879-es szegedi árvíz vetett végett. A Tisza-szabályozás kérdése közbeszéd tárgya lett, Herrichet személyes támadások érték, és kellemetlenül érintette, hogy apósa, Deák Ignác az 1860-70-es években korrupciós vállalkozóként szerepelt a tiszai munkálatoknál. 1879 nyarán kérte a nyugdíjazását.

Herrich Károly és felesége 1865-ben a főváros szomszédságában, Szent Lőrinc pusztán, az Üllői úttól délnyugatra hatalmas területet vásárolt. Herrich a Pesthez közelebb eső területen 1869-ben házhelyeket bocsátott áruba, ezen a területen alakult ki a későbbi Kispest központja. 1887-ben pedig a Budapesti Munkásfaladház Építő Egylet számára adott el 60 katasztrális holdnyi területet, ahol megkezdődött az Ezerháztelep építése.

Nem rég volt Herrich Károly halálának 130. évfordulója is: tevékeny életét 70 éves korában, **1888. november 21-én Budapesten** fejezte be. A parcellázást Herrich halála után vejei, Kiss István és Bókay Árpád folytatták, így 1898 után létrejött a Bókaytelep. A telepen a család minden tagjairól utcákat neveztek el, Herrich Károly nevét a mai Városház utca viselte. De a XVIII. kerületben ma is viseli közterület a nevét: 2005-ben a Szent Imre-kertváros egyik újonnan kiépülő részén teret neveztek el róla.

A parcellázások ellenére a ma Bókay-kertnek hívott terület egészen 1951-ig a család tulajdonában maradt. A birtokhoz majorsági épületek is tartoztak. Ezek közül kettőt Herrich Károly, majd két lánya, Szidónia és Leonia nyaralóként használt. A Szidónia tulajdonában volt épület ma a Bókay-kert főépülete. A Leonia által megörökölt házat férje, Kiss István villajellegű nyaralóvá alakította. Ma ez a Tomory Lajos Múzeum székhelye.

Tomory Lajos Múzeum

2018. december 4.

Források:

– **Kaján Imre:** A kerületalapító Herrich Károly „kétarcú” munkássága. In: *Mérlegen a múlt.* Budapest, 2010. 21–28. o.

– **Dóka Klára:** Herrich Károly élete és működése (1818–1888). In: *Tanulmányok Csongrád megye történetéből XVI.* Szeged, 1990. 159–195. o.

– **Sárközi Imre:** Régebbi vízi mérnökeink életéből. XVI. Herrich Károly. (1818–1888.) In: *A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítője.* Budapest, 1897. 39–41. o.

802 – 804. o.

– **Szinnyei József:** Magyar írók élete és munkái IV. kötet. Budapest, 1896. 802–804. o.

– **Buza Péter:** Kép a szobám falán. In: Budapest, 38. évf. 2. sz., 2015. február. 19–21. o.

[1] Herrich Károly tanulmányainak eredeti okmányai megtekinthetők a Tomory Lajos Múzeum központjában berendezett kiállító teremben.

[2] *A Tisza-szabályozás tervének megalkotója, Vásárhelyi Pál már a munka tényleges megkezdése előtt, 1846-ban elhunyt.*¹

Élete során, a tapasztalatai alapján „1867 után Herrich Károly elméleti munkásságát egyre több nyomtatásban is megjelent cikk és tanulmány bizonyította, A Magyar Mérnök és Építész Egylet alapító tagja volt, annak összejövetelén többször tartott előadást. Az alakuló közgyűlésen elmondott beszédét Vásárhelyi emlékének szentelte. Már 1867 júniusában sikerült az egyesületnek lapot indítani, amely az út, -híd, - vasút, - vízépítéset, középítéset, gépészet, gyáripar, földmérés, bányászat területéről közölt cikkeket. A vízépítési rovat vezetője Herrich Károly volt. Hosszabb rövidebb tanulmányban maga is ismertetett néhány vízügyi építkezést, és az volt a célja, hogy a vízimunkálatoknak biztosítsa a nyilvánosságot, és a jelentősebb tervek, javaslatok, a döntéseket előkészítő viták a folyóiratban publicitást nyerjenek.”²

Képeken: az 1. és 3. Herrich Károlyt, a 2. Herrich Károlyt és a feleségét Deák Szidóniát láthatjuk.

”



”3

¹ <http://muzeum18ker.hu/herrich/> 200 éve született Herrich Károly Letöltve:2023.XI.6.

² Tanulmányok Csongrád megye történetéből/ Tanulmányok Csongrád megye történetéből 16. (Szeged,1990)Dóka Klára Herrich Károly élete és működése (1818-1888) 193. old. https://library.hungaricana.hu/hu/view/CSOM_Tan_16/?pg=196&layout=s Letöltve:2023.XI.6.

³ https://www.google.hu/search?q=herrich+K%C3%A1rly&sca_esv=579734912&source=hp&ei=Zr9IZc-8OLKJi-gPnJ2-oAc&iflsig=AO6bgOgAAAAAZUjNdrnO0y2SfQGuh3BwIHKyR5ioyfv-&ved=0ahUKEwjPh8HUIK-

CaxWyxAIHHZyOD3QQ4dUDCAk&uact=5&oq=herrich+K%C3%A1rly&gs_lp=Egdnd3Mtd2l6Ig9oZXJyaWNolEvDoXJvbHkyCxAuGK8BGMcBGIAESitDUABYIDBwAHgAkAEAmAGJAaABYQuqAQM1Ljm4AQPIAQD4AQHCAGsQABiKBRixAxiDAcICCxAAGIAEGLDGMIBwgIEEAA YA8ICERAU GIAEGLDGMIBGMcBGNEDwgILEC4YigUYsQMYgwHCAgUQLhiABMICCBAAGIAEGLDwgIEEC4YA8ICCxAuGIAEGLDGMIBwgILEC4YgwEYsQMYgATCAGsQLhiABBjHARivAcICDhAuGIAEGLDGMIBGNQCwgIQEC4YgAQYsQMYgwEY1AIYCsICDRAAGIAEGLDGMIBGARCAgUQABiABMICBxAuGIAEGArCAgoQLhiA

A Nemzeti Örökségvédelmi Intézet oldalán található a sírhelyre vonatkozó „Adatok:

Született:

1818. dec. 4. Makó, Csanád vármegye

Elhunyt:

1888. nov. 21. Budapest

Tevékenység:

vízépítő mérnök

Sírkert:

Fiumei úti sírkert, Budapest

Parcella, Szakasz, Sor, Sír:

53, N/A, 1, 66

Védett:

2007.,⁴



BBixAxcKwglKEAAyGAQYsQMYCsICBxAAGIAEGArCAgcQABgTGIAEwgIJEAAyExiABBgKwgIGEA
AYHhgTwgILEAAyHhixBBgTGArcAgYQABgWGB7CAgsQABgWGB4Y8QQYCg&sclient=gws-wiz

⁴ <https://intezet.nori.gov.hu/nemzeti-sirkert/budapest/fiumei-uti-temeto/herrich-karoly/> Letöltve:2023.XI.6

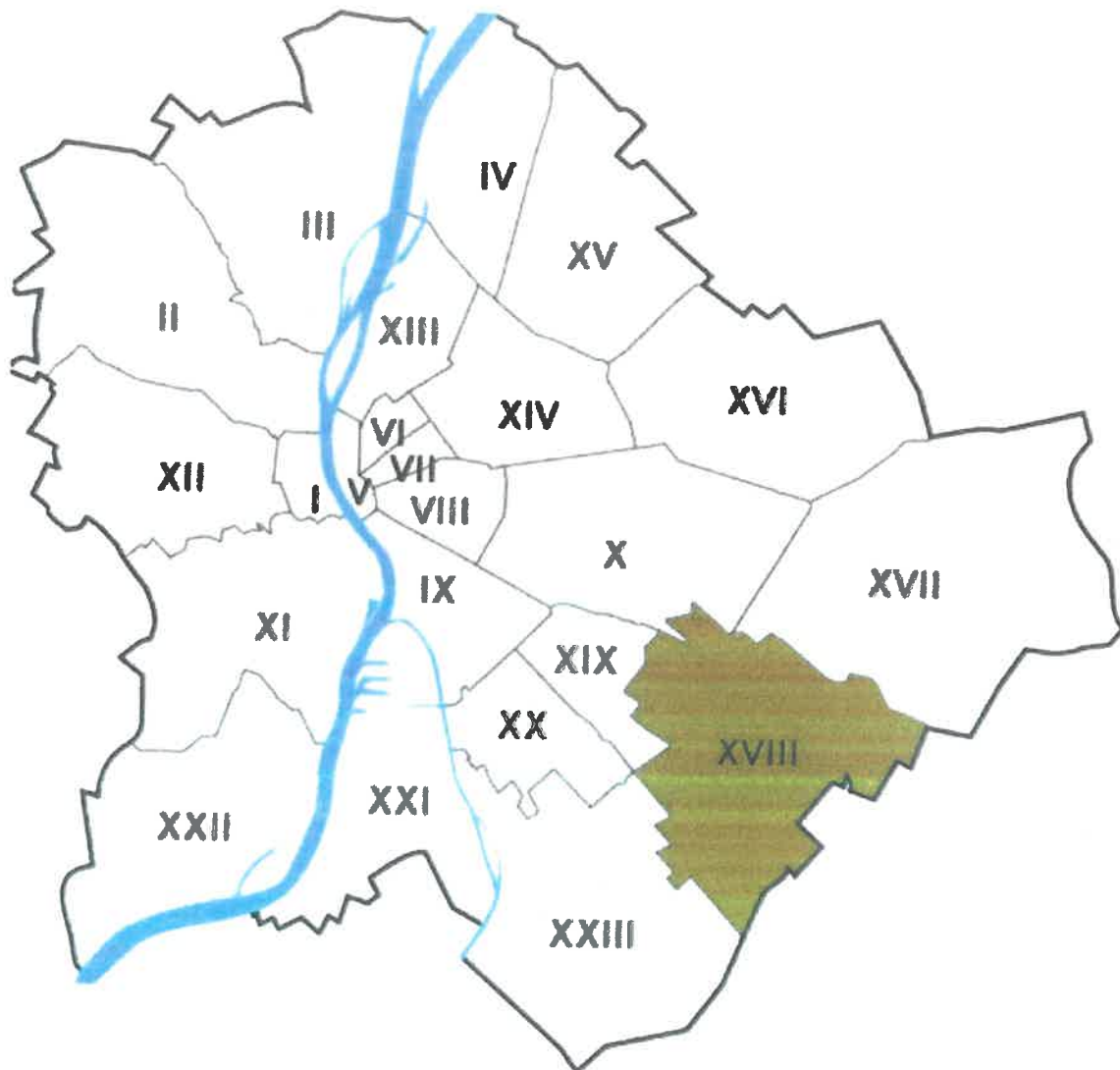


A sírról a képek ottjártunkkor készültek 2023. októberben.

A család megmaradt épületeit felújították az évek során és itt működik a Tomory Lajos Múzeum. A képek helye a 3. forrásanyaggal megegyezik.



A terület, amely a Herrich család birtokainak a parcellázásának az eredménye főváros XVIII. kerülete



5

5

https://www.google.hu/search?sca_esv=579769985&q=18+ker%C3%BClet+t%C3%A9rk%C3%A9p&sa=X&ved=2ahUKEwioh9q6tK-CAxU7hv0HHbNAA1sQ1QJ6BAg6EAE&biw=1093&bih=462&dpr=1.25#vhid=ptpHehGN7lkfdM&vssid=1
Letöltve: 2023. XI. 6.

7